

Г-117

КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК У ШКОЛИ

2

ФЕБРУАР 1955 — БЕОГРАД

јама, грађом и приказима из одређених области.

У новим приликама нашег научног стварања био је неопходно потребан један часопис који би се бавио питањима књижевности, језика и сл. Недавно је та потреба решена објављивањем едиције „Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор“. Катедра за историју југословенских књижевности, уз сарадњу катедара за стране језике и литературу Београдског универзитета, покренула је исти часопис издавши 1 број у новој серији.

Чланак проф. Драгољуба Павловића „О подели наше народне књижевности“ је са пуном разложношћу у судовима и корисним сјетивама о подели народне литературе на периоде. Ти периоди, по пишчевим чињеницама и схватањима, углавном би се поклапали са етапама развитка наше уметничке (писане) књижевности.— Од Кирила Тарановског донет је рад у коме се прецизно показују основне особине српскохрватске вер-

сификације, а Никола Банашевић износи да је Његошев однос према Вуку био приснији него што се досад у науци мислило, да је било много свестраније Његошево саглашавање са Вуковим напорима за победу новог правописа. Прегледан је ту и осврт Ђорђа Живановића на вести наших листова током прве половине 19 века о оснивању катедре српског језика у Паризу.

У одељку Ситнији прилози запажа се нова грађа о неким моментима, делима и личностима из наше културне прошлости, коју дају М. Ибровац (о Проти Матеји Ненадовићу), М. Костић (о митрополиту Стратимировићу), М. Киновић (о Захарију Орфелину) и др.

Добро су испуњени и „Прикази и критике“, „Белешке и осврти“, „Часописи и зборници“.

Часопис уређују професори универзитета д-р Никола Банашевић, д-р Драгољуб Павловић и д-р Видо Латковић.

В. И.

УЗ ДРУГО ИЗДАЊЕ ГРАМАТИКЕ ПРОФ. Д-РА МИХАИЛА СТЕВАНОВИЋА (издање Братство-јединство, Нови Сад 1954, стр. 436)

У релативно кратком року ова књига проф. д-ра Мих. Стевановића доживела је друго издање. Књига је намењена ученицима виших разреда гимназије, али њен значај превазилази њену намену.

Пре свега, треба истаћи да по обимности обухваћеног и обрађеног материјала она стоји, међу делима рађеним код нас, очевидно непосредно после велике Маретићеве „Граматице хрватскога или српскога језика“; заједно са Храстевом Граматиком (такође за више разреда гимназије) она то место занста заузима.

Разуме се да количина обухваћеног материјала није једина, одмах уочљива позитивна особина Стевановићеве књиге. Сваким одељком својим она се сугерира као једно значајно и солидно дело.

Својим обимним уводом, на пример, она упознаје читаоца са оним најзначајнијим моментима из историје нашег језика и из дијалектологије које је неопходно потребно знати

када се жели приступити систематском проучавању савременог српскохрватског књижевног језика. Писан према последњим резултатима науке о нашем језику, од којих је изврстан број пружио и сам проф. Стевановић, овај је увод истовремено и сажет и исцрпан резиме.

Међутим, и сама обрада материјала издваја Стевановићеву Граматику и даје јој посебно место и вредност.

Методолошки, проф. Стевановић се у пуној мери ослободио формалистичког начина обраде материјала. Ослободити се формализма у излагању овакве грађе значи устари на реалан начин протумачити суштину језичких појава. Тек на другом месту долази и тражење погодних облика за излагање одређених принципа. Проф. Стевановић је то знао и тако је и поступио. Он је, исто тако, знао шта Белићев лингвистички погледи значе за нашу науку о језику и за науку о нашем језику.

Сваралачки примењујући важније резултате и принципе Белићева лингвистичког учења, проф. Стевановић је унео знатне новине у одељке о морфологији и синтакси. Он, на пример, упознаје читаоце са појмом синтагме, са појмовима самосталних и несамосталних речи и сл. У одељку о грађењу речи, као и у одељку о синтакси, дошла је до пуног изражаја основна намера писца ове књиге: да језик прикаже као живу и покретну материју, као жив процес.

И практично проф. Стевановић је унео извесне новине. То се нарочито може видети у партијама о акцентима. Познато је да је Даничић, на основу Вука, дао акценатску систему нашег савременог књижевног језика. Даничићева систематизација обухватила је велики део материјала српскохрватског језика. Али је Даничићева систематизација уза све то често непотребно сложена. Не само због намене и природе Граматике проф. Стевановића, него и уопште, корисно је сажети оно што се у Даничићевој системи акцената може сажети. (Проф. Белић је у својим универзитетским предавањима заступао исто мишљење и приступио истом послу). Позитивни резултати оваквог подухвата нарочито се лепо могу уочити у одељку о акценту глагола.

Нема, најзад, никакве сумње да је вредности ове књиге проф. Стевановића знатно допринела количина и разноликост грађе којом се писац служио. Маретић нас је обавестио којим се писцима и делима служио при изради првог издања своје Граматике а којима при изради њеног другог издања. Проф. Стевановић је очевидно захватио више материјала у ширину. Оправдана је, сматрамо, наша жеља да сазнамо који су све књижевници послужили аутору ове Граматике као извор у његову раду. Из бројних примера препознајемо извештан број наших романтичара и реалиста, али и значајне савремене писце као што су Иво Андрић, Бранко Ћопић и др. Нема никакве сумње да шири круг извора језичког материјала даје Граматици проф. Стевановића већу аутентичност: за нормативну граматiku управо је и потребно стално консултовање што већег броја писаца, са што веће територије. Ако проф. Стевановић и није желео да пружи коначну нормативну граматiku нашег савременог језика, и са гледишта нормативности његова књига је, с обзиром на знатан број извора, у пуном смислу ауторитативни саветник и поуздан ослонац.

Берислав М. Николић

Ј Е З И К

(часопис за културу хрватскога књижевног језика, издаје Хрватско филолошко друштво у Загребу)

бр. 4 и 5

Последњи бројеви за 1953/54 годину настављају с изношењем занимљивог материјала о питањима језика. Проф. Хам пише о именицама с предметком пре-. Он упоређује материјал и дела која говоре о том питању и даје анализу кад се како поступа при писању и изговору тога префикса. Ово стога што постоје колебања да ли ће то бити прије или пре. Хрвати имају комисију која ради на правопису, па проф. Хам једним делом своје расправе даје материјала и самој тој комисији која треба да узме у обзир сва правилна мишљења и здраве по-

гледе на питање изговора тога префикса који је од значаја за све јекавце били они Хрвати или Срби. Занимљиво је што он своди своје предлагање углавном на утврђивање: „Још увијек треба се држати правила, које је навео Белић, па свако пре-, када се е дуљи, писати прије“. Али ни он не остаје на томе у свему, јер одмах затим каже: „Ово, наравно, из структуралних и других разлога не мора значити, да би сви без разлике увијек и свагдје морали писати пријегиб, пријекид, пријескок, пријеглед, пријебол, пријесјек: онима који говоре прѣгиб, прѣкид, прѣскок, прѣ-